

Mechanizmy tworzenia koalicji gabinetowych Republiki Francuskiej i RFN

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Linia chronologiczna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Andrzej Antoszewski, Ryszard Herbut, *Systemy polityczne współczesnego świata*, Gdańsk 2001, s. 293.
- Źródło: Łukasz Jakubiak, *Koabitacja w systemie politycznym V Republiki Francuskiej*, Kraków 2010, s. 11.

- Źródło: Kamil Frymark, *Chaos na scenie politycznej w RFN: rezygnacja przewodniczącej CDU*, 10.02.2020 r., dostępny w internecie: osw.waw.pl [dostęp 13.07.2020 r.].
- Źródło: Paweł Wiejski, *Francuska łamigłówka. Kulisy zmiany rządu we Francji*, 6.07.2020 r., dostępny w internecie: polityka.pl [dostęp 13.07.2020 r.].

Mechanizmy tworzenia koalicji gabinetowych Republiki Francuskiej i RFN

Źródło: domena publiczna.

Francja i Niemcy to kraje demokratyczne, w których rządy mają charakter koalicyjny. Jednak charakter oraz sposób tworzenia porozumień międzypartyjnych jest inny w każdym z tych krajów. Różnice wynikają z odmiennych systemów politycznych oraz systemów wyborczych. Ważną rolę odgrywają także różnice kultur politycznych w obu państwach – dość konfrontacyjna we Francji i bardziej kompromisowa w Niemczech.

Twoje cele

- Przeanalizujesz zasady tworzenia koalicji we Francji.
- Przeanalizujesz zasady tworzenia koalicji w Niemczech.
- Wyjaśnisz przyczyny różnic między tymi krajami.

Przeczytaj

Francja

Izba Zgromadzenia Narodowego Francji

Źródło: Richard Ying et Tanguy Morlier, licencja: CC BY-SA 3.0.

We Francji od 1958 r. funkcjonuje [system półprezydencki](#). Oznacza on rozległe prerogatywy głowy państwa, pochodzącej z wyborów powszechnych, w tym jej bezpośredni wpływ na obsadę stanowisk w rządzie. Ten ostatni organ, choć powoływany przez prezydenta, musi cieszyć się także zaufaniem parlamentu. Od 2002 r. każde wybory parlamentarne we Francji odbywają się kilka tygodni po wyborach prezydenckich. Dynamikę kampanii wyborczej nadaje rywalizacja partii popierających prezydenta oraz tych, które są nastawione opozycyjnie względem niego. Specyfika systemu wyborczego w wyborach do Zgromadzenia Narodowego wpłynęła na ukształtowanie się we Francji [systemu dwublokowego](#) – o większość parlamentarną walczy ze sobą koalicja partii proprezydenckich oraz koalicja partii antyprezydenckich. Bloki takie powstają jeszcze przed wyborami i odgrywają istotną rolę między pierwszą a drugą turą głosowania. Ugrupowania tworzące daną koalicję zawierają wówczas taktyczne porozumienia, pozwalające na uzyskanie przez dany blok mandatów w jak największej liczbie okręgów.

Wybory do francuskiego Zgromadzenia Narodowego są [większościowe](#) i odbywają się w jednomandatowych okręgach wyborczych. Aby otrzymać mandat, kandydat musi uzyskać w swoim okręgu bezwzględną większość głosów. W tych okręgach, w których żaden

z kandydatów nie spełni tego warunku, przeprowadzana jest druga tura. Przechodzą do niej ci kandydaci, którzy zdobyli co najmniej 12,5% głosów. Wygrywa ta osoba, która w drugim głosowaniu otrzyma największą liczbę głosów.

Koalicja, która zdobywa większość w Zgromadzeniu Narodowym, staje się koalicją rządową. Blok przegrywający wybory przechodzi do opozycji. Od 2002 r. wybory te zawsze wygrywał sojusz partii popierających aktualnego prezydenta. W takiej sytuacji kierunki polityki rządu wyznacza głowa państwa. Dysponując zapleczem w parlamencie, prezydent koncentruje w swoich rękach największą władzę w państwie. Sytuacja komplikuje się, gdy większość parlamentarną uzyskują partie koalicji antyprezydenckiej. Rząd tworzą wówczas ugrupowania opozycyjne wobec prezydenta, co oznacza konieczność zawierania kompromisów przez politycznych przywódców oraz relatywny spadek znaczenia prezydenta. Francuzi nazywają taką sytuację *cohabitation* – czyli współzamieszkiwaniem prezydenta i premiera z dwóch różnych partii. Ostatni raz taka sytuacja miała miejsce w latach 1997–2002 (prezydentem był wówczas prawicowy polityk Jacques Chirac, rząd zaś tworzyli socjaliści i komuniści pod przywództwem premiera Lionela Jospina). Prawdopodobieństwo występowania **kohabitacji** zostało znacznie zmniejszone, po tym gdy w 2002 r. zrównano we Francji kadencję prezydenta z kadencją Zgromadzenia Narodowego.

Niemcy

Bundestag – druga obok Bundesratu izba parlamentu Niemiec

Źródło: Steffen Pröβdorf, licencja: CC BY-SA 4.0.

W Republice Federalnej Niemiec w 1949 r. został wprowadzony **system parlamentarny**. Rola prezydenta (który nie jest wyłaniany w wyborach powszechnych) jest bardzo ograniczona, a o kształcie rządu przesądza wyłącznie polityczny układ sił w Bundestagu – głównej izbie niemieckiego parlamentu. Wybory do tego organu odbywają się co 4 lata i stanowią najważniejszą elekcję w tym kraju. Mają one – inaczej niż we Francji – charakter **proporcjonalny**, a zawieranie przedwyborczych koalicji nie jest możliwe. W związku z tym w niemieckim parlamencie nie ma typowych dla Francji bloków politycznych (specyficznym wyjątkiem jest tutaj Unia – porozumienie dwóch stronnictw chadeckich: bawarskiej CSU i w piętnastu pozostałych landach CDU). Niemiecki parlament jest w związku z tym bardziej rozdrobniony, jednocześnie jednak rywalizacja między partiami jest tu mniej konfrontacyjna. Żadna grupa polityczna nie walczy o pełnię władzy, a możliwe warianty koalicyjne są rozmaite i przed wyborami do Bundestagu nie sposób przewidzieć, który z nich ostatecznie zostanie zrealizowany.

Wybory do niemieckiego Bundestagu są proporcjonalne. Każdy wyborca ma dwa głosy – jeden oddaje na kandydata w okręgu jednomandatowym, drugi – na listę partyjną w okręgu wielomandatowym. Mandaty rozdziela się proporcjonalnie między partie – na podstawie tych drugich głosów. W ramach puli miejsc przyznanych danej partii w pierwszej kolejności otrzymują je ci kandydaci, którzy zwyciężyli w okręgach jednomandatowych.

Negocjacje koalicyjne między partiami w Niemczech rozpoczynają się zatem dopiero po ustaleniu składu nowego Bundestagu. Do lat 80. XX wieku funkcjonował w tym kraju **system dwuipółpartyjny** – głównymi rywalami byli chadecy (CDU/CSU) i socjaldemokraci (SPD), a trzecią – dużo mniejszą – siłą polityczną była liberalna FDP. Ta ostatnia partia uzyskała w ten sposób znaczenie polityczne daleko wykraczające poza jej społeczne poparcie, gdyż od jej decyzji w sprawie koalicji zależało to, czy rządzić krajem będą chadecy, czy socjaldemokraci. Przykładowo opuszczenie przez FDP koalicji z SPD w 1982 r. doprowadziło do upadku socjaldemokratycznego kanclerza Helmuta Schmidta. Od tego czasu jednak liczba partii w Bundestagu zaczęła stopniowo się zwiększać. Obok trzech tradycyjnych sił politycznych, pojawili się Zieloni, po zjednoczeniu Niemiec – postkomunistyczna partia Die Linke, a w ostatnich latach Alternatywa dla Niemiec. Ponieważ parlament niemiecki jest coraz bardziej rozdrobniony, przybywa wariantów koalicyjnych, ale negocjacje między partiami trwają coraz dłużej i są coraz bardziej skomplikowane. Przykładowo, po wyborach do Bundestagu w 2017 r. zajęły one ponad 4 miesiące i po raz czwarty w historii RFN doprowadziły do powstania wielkiej koalicji CDU-CSU-SPD.

Słownik

kohabitacja, koabitacja

sytuacja w państwie demokratycznym, gdy rząd i prezydent pochodzą z różnych ugrupowań politycznych i współpracują ze sobą

proporcjonalny system wyborczy

system wyborczy, w którym mandaty rozdziela się między partie polityczne proporcjonalnie do otrzymanego przez nie poparcia w wyborach

system dwublokowy

system partyjny zdominowany przez dwa rywalizujące ze sobą bloki partii (najczęściej lewicowy i prawicowy)

system dwuipółpartyjny

system partyjny zdominowany przez dwie rywalizujące ze sobą partie, z których żadna jednak nie zdobywa samodzielnej większości, co zmusza je do zabiegania o koalicję z trzecim ugrupowaniem, znacznie mniejszym

system parlamentarny

system polityczny oparty na odpowiedzialności politycznej rządu przed parlamentem, charakteryzujący się względnie słabą pozycją ustrojową głowy państwa

system półprezydencki

system polityczny, w którym występuje prezydent z rozległymi prerogatywami, ale jednocześnie powoływany przez niego rząd ponosi odpowiedzialność polityczną przed parlamentem

większościowy system wyborczy

system wyborczy charakteryzujący się tym, że mandaty trafiają do kandydatów, którzy w swoich okręgach uzyskali większość głosów

Linia chronologiczna

Polecenie 1

Zapoznaj się z osią czasu i prześledź, jakie partie tworzyły koalicje we Francji i w Niemczech. Dodaj notki o następnych koalicjach.

Koalicje gabinetowe we Francji i w Niemczech 2002–2020

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Ustal, do jakich grup politycznych w Parlamencie Europejskim należą partie, które we Francji i w Niemczech tworzyły koalicje gabinetowe.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Koalicja rządowa we Francji składa się zazwyczaj z partii, które zawierają porozumienie jeszcze przed wyborami parlamentarnymi.	☐	☐
„Wielka koalicja” to fraza określająca w Niemczech koalicję chadecko-socjaldemokratyczną.	☐	☐
Zarówno we Francji, jak i w Niemczech od 20 lat zmniejsza się liczba partii politycznych w parlamencie.	☐	☐

Ćwiczenie 2

Przyporządkuj niżej wymienione partie polityczne do państw, w których działają.

Ruch Demokratyczny, Wolna Partia Demokratyczna, Zieloni/Sojusz '90, Republikanie, Unia Chrześcijańsko-Społeczna., Partia Socjalistyczna

Niemcy	
Francja	

Ćwiczenie 3

Dokończ zdanie.

Radykalna zmiana systemu partyjnego we Francji nastąpiła po zwycięstwie wyborczym...

- Jacques'a Chiraca.
- Nicolasa Sarkozy'ego.
- Emmanuela Macrona.
- François Hollande'a.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenia.

” Paweł Wiejski

Francuska łamigłówka. Kulisy zmiany rządu we Francji

Powodów zmiany szefa rządu należy się doszukiwać nie w osobistej relacji między Macronem a Philippem (która, jak publicznie utrzymują, pozostaje przyjazna), ale w czynnikach wewnątrz obozu władzy. Partia Macrona traci bowiem grunt i nowe otwarcie wydaje się potrzebne jak nigdy dotąd. W Zgromadzeniu Narodowym (niższej izbie parlamentu) koalicja rządząca straciła w maju większość absolutną. Od LREM odłączyli się posłowie z lewego skrzydła partii, dołączając do nowego, centrolewicowego klubu Ekologia, Demokracja, Solidarność. Wielu z posłów, których Macron w 2017 r. wprowadził do parlamentu, nie miało dotychczas doświadczenia politycznego, a rozłamy pozostają dla jego stronnictwa prawdziwą plagą. W wywiadzie dla „Journal du Dimanche” nowy premier zapowiedział, że jego pierwszym zadaniem będzie zjednoczenie sił popierających prezydenta. Jednym ze źródeł poparcia może być jego dotychczasowa partia. Niektórzy posłowie z umiarkowanego skrzydła republikanów (do którego zalicza się również Castex) w ostatnich miesiącach ciepło wypowiadali się o działaniach rządu wobec epidemii.

Źródło: Paweł Wiejski, *Francuska łamigłówka. Kulisy zmiany rządu we Francji*, 6.07.2020 r., dostępny w internecie: polityka.pl [dostęp 13.07.2020 r.].

Wybierz partie, które popierały prezydenta Francji Emmanuela Macrona po jego zwycięstwie wyborczym w 2017 r.

- Ekologia, Demokracja, Solidarność (Écologie Démocratie Solidarité)
- Francja Niepokorna (La France insoumise)

- Partia Socjalistyczna (Le Parti socialiste)
- Republikanie (Les Républicains)
- Republika Naprzód (La République en marche)
- Ruch Demokratyczny (Mouvement démocrate)
- Zjednoczenie Narodowe (Rassemblement national)

Wybierz partie, które uczestniczyły w rządach przed wyborami z 2017 r.

- Ekologia, Demokracja, Solidarność (Écologie Démocratie Solidarité)
- Francja Niepokorna (La France insoumise)
- Partia Socjalistyczna (Le Parti socialiste)
- Republikanie (Les Républicains)
- Republika Naprzód (La République en marche)
- Ruch Demokratyczny (Mouvement démocrate)
- Zjednoczenie Narodowe (Rassemblement national)

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Andrzej Antoszewski, Ryszard Herbut

Systemy polityczne współczesnego świata

Zważmy, że siła partii niekoniecznie wynika z ilości kontrolowanych przez nią mandatów, a jedynie ze zdolności stania się krytycznym uczestnikiem koalicji, to jest takim, którego wejście zapewnia jej bezwzględną większość, a wyjście – większości tej pozbawia. Okoliczność ta stanowi istotną szansę dla partii małych, których faktyczne znaczenie polityczne wzrasta ponad poziom uzyskiwanego przez nie poparcia. W ten sposób istotnego znaczenia nabrali niemieccy liberałowie (FDP), zdobywający pomiędzy 5 a 10% głosów, włocscy socjaliści w latach 80., izraelskie partie wyznaniowe czy niewielkie irlandzkie ugrupowanie Progresywnych Demokratów, które np. w 1989 r. zdobyło 5,5% głosów, ale weszło w skład gabinetu jako niezbędny uczestnik koalicji, stając się w miarę regularnym partnerem dominującej niegdyś Fianna Fáil.

Źródło: Andrzej Antoszewski, Ryszard Herbut, *Systemy polityczne współczesnego świata*, Gdańsk 2001, s. 293.

Materiał źródłowy do ćwiczeń 6–7.

” Łukasz Jakubiak

Koabitacja w systemie politycznym V Republiki Francuskiej

Terminu *cohabitation* na zdefiniowanie tego rodzaju układu politycznego, jako pierwszy użył Valery Giscard d'Estaing, prezydent V Republiki w latach 1974–1981, w wywiadzie udzielonym tygodnikowi „L'Express” 14 stycznia 1983 r. Szukając etymologicznych źródeł tego pojęcia, należy się odnieść do podstawowego znaczenia, jakie posiada

ono w języku francuskim. *Cohabitation* oznacza wspólne zamieszkiwanie (fr. *habiter* – mieszkać). Odnosząc się do problematyki ustrojowej, można więc powiedzieć, że koabitacja to wspólne mieszkanie pod jednym dachem dwóch rodzin politycznych, czyli – jak pisze A. Pułło – konieczność pokojowego współistnienia, wymuszająca zgodne działanie prezydenta i premiera, mimo że reprezentują oni przeciwne obozy i dążą do realizacji innych programów politycznych. Konstytutywnym elementem wskazanego zjawiska politycznego jest wywodzenie się obu członów władzy wykonawczej ze środowisk ulokowanych na przeciwległych biegunach sceny politycznej.

Źródło: Łukasz Jakubiak, *Koabitacja w systemie politycznym V Republiki Francuskiej*, Kraków 2010, s. 11.

Ćwiczenie 6

Opisz, w jakich okolicznościach dochodziło we Francji do zjawiska koabitacji.

Ćwiczenie 7

Wy tłumacz, dlaczego koabitacja nie występowała w Republice Federalnej Niemiec.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Kamil Frymark

Chaos na scenie politycznej w RFN: rezygnacja przewodniczącej CDU

Dla chadecji wybór pomiędzy współpracą z Lewicą lub AfD będzie coraz większym wyzwaniem strukturalnym. Rozdrobnienie sceny politycznej prowadzi do trudności w budowaniu koalicji przeciwko AfD lub Lewicy, zwłaszcza na wschodzie kraju. Do tworzenia większości coraz częściej konieczna będzie koalicja trzech lub czterech ugrupowań. Najbliższym testem dla chadecji będą przyszłoroczne wybory w Saksonii-Anhalt oraz Meklemburgii-Pomorzu Przednim, w których utworzenie koalicji bez AfD lub Lewicy może okazać się niemożliwe. Na ten dylemat nakładają się zarzuty pod adresem kierownictwa partii, w którym silnie reprezentowani są przedstawiciele zachodnich landów, o niezrozumienie specyfiki landów wschodnich. Chadecja w landach wschodnich jest bardziej konserwatywna i z obawy przed odpływem znacznej części elektoratu do AfD bardziej skłonna do współpracy ze skrajną prawicą niż nadal postrzeganą jako ugrupowanie postkomunistyczne Lewicą.

Źródło: Kamil Frymark, *Chaos na scenie politycznej w RFN: rezygnacja przewodniczącej CDU*, 10.02.2020 r., dostępny w internecie: osw.waw.pl [dostęp 13.07.2020 r.].

Dla nauczyciela

Autor: Krzysztof Kowlauk

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Mechanizmy tworzenia koalicji gabinetowych w Republice Francuskiej i Republice Federalnej Niemiec

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

VIII. Modele sprawowania władzy.

Uczeń:

11) przedstawia mechanizmy tworzenia koalicji gabinetowych na przykładzie Republiki Francuskiej i Republiki Federalnej Niemiec.

Kształowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- przedstawia istotę rządów koalicyjnych;
- charakteryzuje relacje między systemem politycznym i partyjnym a rządami koalicyjnymi;
- opisuje mechanizmy tworzenia koalicji gabinetowych w Niemczech i we Francji.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- dyskusja.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Nauczyciel inicjuje krótką dyskusję w formacie burzy mózgów na temat: „W jakim celu tworzy się koalicje gabinetowe?”. Pilnuje, aby w jej trakcie zwrócono uwagę na związek rządów koalicyjnych z systemem politycznym kraju.
2. Nauczyciel przedstawia temat i cele zajęć.

Faza realizacyjna

1. Jeden z uczniów przedstawia przygotowaną w domu prezentację na temat negocjacji koalicyjnych w Niemczech po wyborach z 2017 r. Jednym ze źródeł mogą być analizy Ośrodka Studiów Wschodnich, zamieszczone na stronie internetowej OSW.
2. Drugi z uczniów przedstawia przygotowaną w domu prezentację na temat zmiany systemu partyjnego we Francji w 2017 r. Jednym ze źródeł mogą być analizy Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, zamieszczone na stronie internetowej PISM.
3. Nauczyciel uzupełnia prezentacje, podkreślając różnice między Niemcami a Francją w kontekście mechanizmów tworzenia koalicji.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie zapoznają się z linią chronologiczną „Koalicje gabinetowe we Francji i w Niemczech 2002–2020” oraz wykonują załączone do niej ćwiczenie.
2. Uczniowie wykonują ćwiczenia 1–4.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują ćwiczenia 5–8.

Materiały pomocnicze:

Marek Bankowicz, Beata Kosowska-Gąstoł, *Systemy polityczne*, Kraków 2019.

Analizy Ośrodka Badań Wschodnich, osw.waw.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Linia chronologiczna może zostać wykorzystana przez uczniów indywidualnie lub podczas zajęć w charakterze podsumowania.